
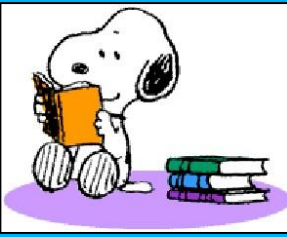

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

 <p>Kosztopulosz Andreász</p>	<p>Mottó:</p> <p><i>„Ha úgy érzed, veled senki nem törődik már, ne fizess be kéthavi törlesztőrészletet.”</i></p> <p>Earl Wilson</p>	<p>Kulcsfogalmak:</p> <p>bankbetét, felmondásos betét, refinanszírozási hitel, váltó viszontleszámitolás, lombardhitel, bankközi pénzpiac, levelező bank, alárendelt kölcsöntőke</p>	 <p>≈ 15 perc</p>
--	--	--	--

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

A passzív bankműveletek elnevezés a bankok tevékenységének kezdetétől származik, amikor a legfőbb ténykedésük a letétek kezelése volt. A letéttel valóban nem lehetett és lehet ma sem mást kezdeni, mint megőrizni és ezért díjat szedni.

Passzívnak nevezzük mindazokat a műveleteket, amelyek a források mértékét és összetételét módosítják, annak ellenére, hogy a bankoknak nagyon is aktívan kell ezekkel is foglalkozniuk, hiszen tartozásokat, kötelezettségeket fejeznek ki. Más szóval a passzív bankügyletekkel a bankoknak nemcsak forrása a transzformációs nyeresége, de egyben tartozása is keletkezik.

A passzív bankműveletek elsődleges célja azonban olyan mértékű és szerkezetű források biztosítása az bankok számára, amelyek alapján képesek kielégíteni – mind nagyságát, mind pedig szerkezetét illetően – ügyfeleik hitel- vagy pénzigényét.

A forrásképzés főbb módoszatai tehát a következők:

- számlanyitás, betétgyűjtés, pénzalapok és alapítványok kezelése
- értékpapírok kibocsátása
- jegybanki refinanszírozási hitelek igénybevétele
- váltók viszontleszámitolása, egyéb értékpapírok fedezete mellett igénybe vett hitelek
- bankközi hitelfelvételek

- nemzetközi közvetlen hitelfelvételek
- tőkeemelés: induló tőke, tőketartalék-befizetés, befizetés eredménytartalékba
- alárendelt kölcsöntőke igénybevétele

A bankok tehát forrásaikat betétek gyűjtése, hitelek igénybevétele, értékpapír-műveletek, valamint tőkeemelés és tartaléknövelés útján bővíthetik.

Számlanyitás, betétgyűjtés, pénzalapok és alapítványok kezelése

A forrásszerzés leginkább elterjedt és méreteiben is a legjelentősebb módja a számlák nyitása és vezetése az ügyfelek részére, valamint **betétek elfogadása** azoktól. A gazdasági alanyok ugyanis tevékenységük során bevételekre tesznek szert, és kiadásokat teljesítenek, illetve bevételeik egy részét rövidebb-hosszabb ideig pénz formában tartják. A banki gyakorlatban kialakult a bankszámlák és a betétek megkülönböztetése, amely szerint az előbbieken bonyolódik le az ügyfelek pénzforgalmának jelentős hányada, míg az utóbbiaknak inkább **megtakarítási jelleget** tulajdonítanak.

A számlák megnyitásával keletkezett betéteken belül – a **lekötés módját** illetően – lehetnek:

- **látra szóló betétek**, amelyekhez a betéttulajdonosok azonnal, minden megkötés nélkül hozzájuthatnak
- a **határidős betétek**, amelyek feletti rendelkezés már korlátozott, azaz lekötési, illetve felmondási időhöz kötött, melyen belül
 - a **lekötött betét** bármikor felvehető, de kamatkonzekvenciákkal jár (ez azt jelenti, hogy

lejárat előtti felvétel esetén elveszítjük a kamatot), ○ a **felmondásos betét** viszont csak az előre meghatározott lejáratkor vehető igénybe. A **lekötés idejét** tekintve különbség tehető

- a rövid
- a közép- és
- a hosszú lejáratú betétek között.

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

Rövid lejáratúnak az egy évet meg nem haladó, közép lejáratúnak az 1-4 éves időre, hosszú lejáratúnak pedig az öt éves vagy ennél hosszabb időre lekötött betéteket nevezik.

Az ügyfelek nyithatnak számlát vagy elhelyezhetnek betéteket

- hazai és
- külföldi pénznemben egyaránt.

A bankok és ügyfelek között a számlák és betétek megnyitásával szerződéses viszony keletkezik.

Bár funkcióik eltérőek, mégis a betétekéhez hasonló a szerepük a bankoknál elhelyezett pénzalapoknak és alapítványoknak. Mivel ezek általában hosszabb időszakra vonatkozó pénzkezelést igényelnek, a bankok igyekeznek forrásként való megszerzésükre.

Az értékpapírok kibocsátása

A forrásgyűjtés egyre terjedő módját a bankok saját értékpapírjainak kibocsátása jelenti. A bankok forrásszerzés céljából általában részvények, kötvények, letéti jegyek és záloglevelek formájában bocsátanak ki értékpapírokat.

A legelterjedtebb változat a kötvény, amely a hitelforrás megszerzésnek általánosan ismert eszköze.

A rövid lejáratú értékpapíroknak sokféle elnevezésük honosodott meg, úgymint a pénztár-, érték-, hozam-, takarékjegy stb. A rövidebb és hosszabb lejáratú értékpapírok közötti rést a letéti jegyek hidalják át. A közép lejáratú értékpapírok mögött általában a tartós forgóeszközök finanszírozását célzó források megszerzésének a törekvése húzódik meg, de a bankok újabban a gyorsan megtérülő (25 éves) befektetések számára is kibocsátanak értékpapírokat. A hosszú lejáratú értékpapírok kibocsátásának célja a tartós befektetésekhez szükséges források előteremtése, továbbá a bankok ilyen módon oldják meg a tőkeemelés egy sajátos változatát, azaz az ún. alárendelt kölcsöntőke megszerzését.

A hosszú lejáratú források gyűjtésének ismert módja a jelzálog-hitellel, értékpapír, amelynek fedezetét ingatlanok zálogjogi lekötése teremti meg.

A jegybanki refinanszírozási hitelek igénybevétele

A bankok – forrásaik alakulásának függvényében – hitelezési tevékenységük fenntartása vagy bővítése érdekében, esetleg hitelkihelyezéseik miatt keletkezett **forráshiány esetén** hitelt vehetnek igénybe a bankrendszerrel. Ha ezt a jegybanknál kezdeményezik, akkor jegybanki refinanszírozásról beszélünk, ha a bankrendszer egyéb tagjaitól, akkor pedig bankközi hitelfelvételről.

A jegybanki refinanszírozási hitelek **kétféle funkciót** tölthetnek be. Vagy a bankok **átmeneti likviditási problémáinak megoldását** hivatottak támogatni – likviditási jellegű hitelek –, vagy a bankok pénzügyi, illetve hitelkínálatának, hitelnyújtási képességének fokozását, növelését segíthetik elő: ezek a **„forráspótló” refinanszírozási hitelek** (ilyen volt például az MNB Növekedési Hitelprogramja).

A váltók viszontleszámítolása, az egyéb értékpapírok fedezete mellett igénybe vett hitelek

Az üzleti bankok kezdeményezése a tárcájukban lévő váltók leszámítolására szolgál alapul a jegybankok váltó- viszontleszámítási műveletei számára. Ez a váltók lejárat előtti beváltását jelenti. A bankok egymás közt is kezdeményezhetnek viszontleszámítolást, nemcsak a jegybanknál. A váltók viszontleszámítása **forgatással történik**, azaz a követelés átruházásával.

A jegybanktól értékpapír-fedezet ellenében is kérhető hitel. Ezt a tevékenységet **értékpapírlombardhitel** felvételnak nevezik, s a váltó viszontleszámítolásához hasonlóan a forrásszerzés egyik módozatát jelenti. Ennek egy változata **az aktív repo ügylet** megkötése a jegybankkal.

Bankközi hitelfelvétel

Az üzleti bankok nemcsak a jegybankhoz fordulhatnak hitelért, de egymáshoz is. Bár a bankközi hitelezést szigorú törvényi korlátok szorítják keretek közé, a bankközi pénzügyi kapcsolatok szükségszerűek.

A bankok azért veszik igénybe a bankközi piacot, hogy rövid lejáratú, átmeneti likviditási problémáikat áthidalhassák.

A bankközi pénzügyi piac

A modern pénzügyi rendszerekhez hozzá tartozik egy jól működő bankközi piac. A bankközi piac mikroszinten a kereskedelmi banki likviditás biztosításában tölt be fontos szerepet, míg

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

makroszinten a pénzügyi integrációt erősíti és a kamattranzmissziós csatorna egyik építőköve is. Az alábbi tanulmányokból részletesen is tájékozódhat ezen fontos piac működéséről.

Balogh Cs. – Gábrriel P. (2003): *A bankközi pénzpiacok fejlődésének trendjei*. MNB Műhelytanulmányok, 28. (<https://www.mnb.hu/letoltes/mt28.pdf>)

Lublóy Á. 2005: A magyar bankközi piacról. In Botos K. (szerk.): *Pénzügyek és globalizáció*. JATEPress, Szeged, 285-298. o. (http://www2.eco.u-szeged.hu/penzugytani_szcs/pdf/konyv3/Lubloy.pdf)

Berlinger E. – Michaletzky M. – Szenes M. (2011): A fedezetlen bankközi forintpiac hálózati dinamikájának vizsgálata a likviditási válság előtt és után. *Közgazdasági Szemle*, március, 229–252. o. (<http://www.kszemle.hu/tartalom/cikk.php?id=1227>)

Nemzetközi közvetlen hitelfelvét

Az üzleti bankoknak módjuk van közvetlenül is részt venni a **nemzetközi hitelkapcsolatokban**, mégpedig

- kötvénykibocsátás,
- direkt hitelfelvét vagy
- betételfogadás útján.

A **külföldi kötvénykibocsátás** technikailag hasonló módon bonyolódik le, mintha belföldön történék.

A kötvény rendszerint abban a valutában kerül kibocsátásra, amely piacon az értékpapírt el kívánják helyezni.

A közép- és hosszú lejáratú hitelezési tartományban a – kötvények mellett – rendszerint valamilyen projektfinanszírozás keretében történik a külföldi hitelek igénybevétele. Ezeket a hiteleket a bankok **egy összegben** vagy **rujírozó hitelkeret** formájában vehetik igénybe. Utóbbi olyan hitelösszeget jelent, mely a megállapodott szerződéses határidőn belül a keretösszeg erejéig többször is

lehívható. A hitelkeretet az ügyfél tetszőlegesen használhatja fel, illetve a felhasznált pénz törlesztése is tetszőleges ütemben zajlik.

Gyakori a bankok közötti betételhelyezés, amely tulajdonképpen a hitelnyújtás sajátos formájának is felfogható. Ide kapcsolódik a **levelező bank** (correspondent bank) fogalma, amely egy másik bank számára, annak megbízása alapján pénzforgalmi bankszámlát vezet. A megbízó által kezdeményezett fizetési megbízásokat az elszámolási rendszerekbe továbbítja, illetve az onnan érkezőket részére jóváírja.

Tőkeemelés

A banktevékenység tartós bővülésének természetes következménye, illetve esetenként jogszabályi kötelezettség a saját tőke emelése. A saját tőke emelésére többféle módon van lehetőség, úgymint

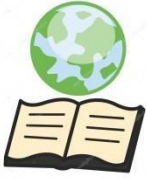
- az induló tőke
- a tartalékok (tőke-, eredmény-, általános) valamint
- az alárendelt kölcsöntőke növelése útján.

A tőketartalék növelésének lehetséges módja az, ha **a tulajdonos közvetlenül bocsát tőkét** a bank rendelkezésére. A tulajdonos **emelheti a tőketartalék mértékét az eredménytartalék terhére** is. A bankok eredménytartalékokat képeznek az előző évek üzleti tevékenységéből származó eredményeiből. Számos országban a bankoknak általános tartalékot is képezniük kell, arra az esetre, ha a kockázati tartalékok nem lennének elegendőek a megnövekedett kockázatokból adódó veszteségek fedezetére.

Az alaptőke-emelés sajátos módja az ún. **alárendelt kölcsöntőke** fogalomkörébe vonható olyan tartós hitelfelvét, amely öt évet meghaladó lejáratú, és a kölcsöntőke nyújtójának a szerződésben rögzített egyetértésével bevonható az adósság, illetve veszteség rendezésébe. Az alárendelt kölcsöntőke használatának előnye az, hogy nem változtatja meg a bank tulajdonosi struktúráját, mégis lehetővé teszi hosszú lejáratú, a betétesek biztonságát óvó források bevonását. A kölcsöntőke nyújtója számára mindezen előnyök miatt kompenzációt kell adni, ezért az alárendelt kölcsöntőke drága forrás.

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

További érdekes információk a témában

A bankbetétek és más megtakarítási típusok közti választást segíti a Magyar Nemzeti Bank honlapján a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos aloldalon található „Betét- és megtakarításkereső program”. A program célja, hogy megkönnyítse a tájékozódást az egyes betéti és megtakarítási termékek piacán. Érdemes felkeresni és kipróbálni! http://alk.mnb.hu/fogyasztoknak/bal_menu/betetilekerdezo

Ellenőrző kérdések:

1. *Határozza meg a passzív bankműveletek fogalmát és jelentőségét a kereskedelmi bank számára!*
2. *Milyen passzív bankműveleteket ismer? Sorolja fel!*
3. *Milyen módokon csoportosíthatók a bankbetétek?*
4. *A bankok forrásszerzés céljából jellemzően milyen értékpapírokat bocsátanak ki?*
5. *Milyen céllal használják a kereskedelmi bankok a jegybanki refinanszírozást?*
6. *Mit jelent a váltó viszontleszámlítatás?*
7. *Milyen fajtái vannak az értékpapírok fedezete mellett igénybe vett hiteleknek?*
8. *Mi az a bankközi pénzpiac? Milyen szerepe van a kereskedelmi bankok forrásbevonása során?*
9. *Milyen módokon vesznek részt a kereskedelmi bankok a nemzetközi hitelkapcsolatokban?*
10. *Mi jellemzi az alárendelt kölcsöntőkét?*

6. lecke A kereskedelmi bankok

A kereskedelmi bankok tevékenysége: passzív bankműveletek

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TÁNYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE